

dominii simulque divinae iustitiae placandae; adeoque etiam (significatione morali) in expressione absolutae rerum omnium dependentiae a Deo, et simul debitae pro nostro reatu satisfactionis sive adhuc praestandae (ut in sacrificiis veteris testamenti), sive quae actu praestetur (ut in sacrificio crucis), sive iam praestitae et nunc applicandae (ut in iugi sacrificio novi testamenti); quae expressio fiat objective in re ipsa oblata non quovis modo pro lubitu, sed per rei destructionem aptam ad talem expressionem et significationem (th. II. n. II.). Hoc sensu genuino debet intelligi formula Vasquezii: sacrificium est *nota existens in re* ad profitendum absolutum Dei dominium in vitam et mortem; *nota enim existens in re* non est aliud quam illa rei destructio apta ad hoc absolutum dominium et ad nostrum reatum modo declarato exprimendum. At ex hoc ipso intelligitur, destructionem illam non necessario debere esse physicam ita, ut res desinat esse; sed sufficere talem, quae *moraliter aestimatione*, aequivaleat destructioni. Sacrificium enim institutum est pro hominibus, ut homines illud offerant Deo, et expriment objective agnitionem supremi dominii Dei; ideo expressio haec sufficienter reperitur in inductione talis status in rem, qui *pro usu hominum et moraliter aestimatione*, aequivaleat destructioni, licet non sit destructio physica aut omnino annihilatio, quae neque est in hominum potestate. Sic, e. g. in libationibus continebatur sufficiens expressio in ipsa effusione, licet ea non esset physica destructio, sed solum inductio status moraliter et pro usu hominum aequivalens destructioni.

Iam consideretur, quaeso, status, in quo Christus Dominus summus sacerdos per consecrationem secundum ss. corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini sese ut victimam constituit. Primogenitus omnis creaturae, caput Ecclesiae, in omnibus primatum tenens (Coloss. I. 15. 18.) dat se ipsum Ecclesiae suae per suos ministros sacerdotes constituendum corpore ac sanguine suo in tali modo existendi sub speciebus panis ac vini, ut vere sit in statu cibi ac potus: ut (formaliter quatenus constituitur sub his speciebus) desinat omnis actus connaturalis vitae corporeae pendens a sensibus; ut nihil secundum corpus possit agere

connaturaliter; ut corpus eius ac sanguis, in quantum praesentia eius alligatur speciebus, permittatur quodammodo arbitrio creaturarum non secus, ac si esset res inanimata; in tali vero conditione se constituit, ut ipse summus sacerdos pro tota Ecclesia, cuius ipse est caput, et Ecclesia per ipsum (1) exprimat in corpore et sanguine sacratissimo supremum Dei dominium et absolutam dependentiam omnis creaturae, cuius ipse homo Iesus Christus est primogenitus, et simul exprimat et exhibeat satisfactionem pro reatibus olim consummatam in cruce huius ipsius corporis traditione et huius sanguinis effusione. Atqui talis « exinanitio » ad exprimendam maiestatem absoluti dominii Dei et satisfactionem pro reatibus nostris morte completam non solum satis intelligitur ut vere et proprie sacrificialis; sed etiam, excepto sacrificio cruento in cruce, nullam sublimiorem ac profundiorum rationem veri et proprii sacrificii concipere possumus. Non ergo est dubium, in ipso modo existendi sacramentali corporis et sanguinis Christi aptitudinem et, supposita institutione, actualem significationem sacrificalem, et proinde rationem internam veri et proprii sacrificii non solum sufficienter sed etiam insigniter contineri.

Porro in principiis, quibus haec explicatio innititur et ex quibus deducitur, nihil est, quod non sit aut simpliciter de fide aut theologice certum. a) Est de fide, corpus et sanguinem Christi realiter constitui per consecrationem in statu cibi et potus. « Caro mea vere est cibus, sanguis meus vere est potus. » b) Est consequens ex ipso hoc statu sacramentali, et ex Patrum ac liturgiarum sententiis atque ex diserta doctrina communi omnium theologorum veterum (exceptis forte Nominalibus) confirmatissimum principium, imo saltem ex parte, et quantum ad rem praesentem spectat, est omnino manifestum, quod hic modus existendi sub speciebus panis et vini comparate ad modum existendi connaturalem sit quaedam exinanitio, ut loquitur Dionysius

(1) « Quotidianum Ecclesiae sacrificium; cum ipsius corporis ipse sit caput et ipsius capitis ipsa sit corpus, tam ipsa per ipsum quam ipse per ipsam suetus offerri » s. Augustin. supra p. 368.

Alexandrinus; vel, ut ait Card. de Lugo, positio « in statu decliviori. » c) Explicatio ipsa sacrificii ex his principiis deducta cum Patrum et liturgiarum modo loquendi et cum diserta etiam Patrum doctrina de ratione interna sacrificii eucharistici optime congruit; gravis theologorum auctoritas eam diserte tradit ac confirmat. d) Sententiae aliae, quatenus sunt probabiles, per hanc non excluduntur sed imo suppleuntur; nec ulla est quae, nisi suppleatur, non sit minus consona notioni communi sacrificii. Si qui enim negarunt, sacrificii essentiam perfici in ipsa consecratione, ii ex Patrum doctrina et manifestis rationibus refelluntur; qui vero sacrificii essentiam in consecratione collocandam esse fatentur, et rationem eius intimam constituunt in repraesentatione sacrificii crucis, vel in mactatione mystica per distinctam consecrationem corporis et sanguinis sub diversis speciebus, vel in reproductione victimae seu rei principaliter oblatae in sacrificium; eorum sententias, quatenus affirmantes sunt et non excludentes, admittimus sed supplemus. Declaramus scilicet, quomodo sit sacrificium *in se ipso* id, de quo priores (Vasquez, Lessius) solum explicant relationem ad sacrificium crucis; atque declaramus, quis sit formalis status victimae, in quo posterior sententia (Suarez) dicit victimam reproduci. Est ergo haec sententia, sin minus plenissima, certe ceteris plenior; et si non totam complectens veritatem in aliquo et ipsa deficit, certe in iis, quae affirmat, videtur omnino vera.

IV. Ad complendam nostram declarationem reliquum est, ut quaedam expediantur difficultates, quae ad eam evertendam vel certe obscurandam productae sunt.

Prima oppugnatio, ut ab Arriaga aliisque contra Card. de Lugo urgetur, impetit ipsum fundamentum totius explicationis. Aiunt: ille modus existendi et status sacramentalis sub speciebus nihil realiter mutat in Christo ipso; manet enim cum tota sua perfectione in ipsa Eucharistia, et cum modo etiam existendi connaturali in coelo. « Si in mea cista, inquit Arriaga disp. 50. sect. 3. relinquatur mea pecunia cum tota quanta utilitate priori.... si Deus miraculose dando illi secundum *ubi* (per replicationem) proiiceret eam in mare... quis poterit dicere eo casu mihi ullo

modo destructam meam pecuniam.... Ratio a priori huius evidentissimae veritatis ea est; nam actio pure positive, quae nihil formaliter vel consecutive tollit de his, quae antea erant, non potest ullo modo dici destructio, sed omni omnino iure debet dici productio. »

Respondemus: mirum profecto est, argumentationem tam evidenter extra scopum potuisse promoveri a gravi theologo, et hanc unicum non paucis fuisse causam, cur sententiam Cardinalis de Lugo improbarent. Ut res fiat evidens, haec animadvertantur. Corpus Christi habet realiter duplicem diversum modum existendi, in coelo connaturalem, et alterum, quem induit sub speciebus panis et vini sacramentalem. Formaliter ut constituitur in sacramento, non solum prae nostra perceptione sed realiter et in se ibi constituitur modo inextenso, et ideo citra actus connaturales vitae corporeae, atque in statu cibi et potus, ac si res esset inanimata. Talis vero status corporis viventis in comparatione cum statu connaturali abunde sufficit ad rationem victimae, ut paulo ante declaravimus. Dicitur autem Christus poni in statu victimae et offerri sacrificio, non prae quovis eius modo existendi; sed unice quatenus formaliter constituitur sub speciebus panis et vini. His positus patet responsio ad obiectionem.

a) Ille modus sacramentalis existendi, inquit, nihil mutat realiter in Christo. Nihil mutat in Christo, ut existit in coelo, secundum quem modum existendi propterea non est victima et non offertur sacrificio, *concedo*; nihil mutat in Christo, formaliter ut constituitur sub speciebus, *subdistinguo*; non transit ibi ab uno statu sub speciebus ad alium statum sub iisdem speciebus, *concedo*; non constituitur ibi in statu cibi ac potus, qui status prae statu connaturali est quaedam exinanitio, atque ideo ibi non constituitur formaliter ut victima, *nego*. b) Quod addunt, manere Christum in Eucharistia cum tota sua perfectione, *distinguo*: manet cum tota sua perfectione non pendente a modo existendi, *concedo*; cum tota perfectione quoad actus vitae corporeae, qui pendent a modo existendi *subdistinguo*: illi non tolluntur a Christo simpliciter et spectato secundum modum existendi in coelo, *concedo*; non deficiunt

iuxta *connaturalem exigentiam* huius modi existendi sacramentalis sub speciebus, ubi formaliter constituitur ut victima, *nego*. c) Confirmationem obiectionis ex permanente connaturali modo existendi in coelo, *distinguo*: manet tibi cum modo connaturali et ideo *in coelo* non est victima; induit autem alium modum existendi sub speciebus panis et vini, secundum quem formaliter constituitur ut victima *in altari, concedo*; manet in coelo, et hunc connaturalem modum existendi habet unicum sine altero sacramentali, *nego*. d) Ad ineptam comparationem pecuniae in cista et replicatae in profundo maris, *nego* paritatem. Auctor obiectionis probat, pecuniam in cista non desinere et aequae esse utilem suo possessori, si alibi replicetur; non autem probat, modum existendi sacramentalem saepe iam descriptum non sufficere ad rationem victimae, formaliter quatenus corpus Christi constituitur sub speciebus. Non enim dicimus, replicationem per se, ut quando Christus Dominus apparuit Paulo (Act. IX. 4. sqq.), sed talem statum et modum existendi sacramentalem, in quo corpus Christi replicatur, constituere rationem victimae. Ut comparatio aliquid valeret, auctor debuisset quaerere, utrum verum fuisset sacrificium, si vinum e. g., quod erat in hydriis Canae, fuisset replicatum in phiala, quam effundebat sacerdos in templo ad libationem; vel si proiectio pecuniae in mare fuisset instituta in sacrificium, ut certe non repugnasset, utrum fuisset sacrificium, si pecunia manens in cista, simul alibi replicata sacrificali ritu fuisset proiecta in mare. Ad quam quaestionem utramque sine ullo dubio respondendum esset, illarum rerum (vini, pecuniae) non quidem secundum statum effusionis in templo et proiectionis in mare futurum fuisse verum sacrificium. e) Ad rationem a priori respondemus. Actio qua ponitur corpus Christi sub speciebus, certe non est corporis Christi destructio, sed est replicatio eius analogae productioni; at vero replicatur corpus Christi sub speciebus non secundum eundem modum existendi quem habet in coelo, sed in statu victimae citra connaturales actus vitae sensitivae dependentis a modo existendi connaturali. Ideo si corpus Christi iuxta modum existendi, prout replicatur sub speciebus, confertur secum ipso secundum

modum existendi in coelo; per illam actionem replicationis non quidem aliquid aufertur quod erat prius, sed aliquid quod corpus habet in uno modo existendi in coelo, non reproducitur in altero modo existendi sub speciebus; et ideo comparato utroque diverso statu connaturali et sacramentali, potest dici in statu sacramentali aliquid tolli h. e. non reproduci, quod erat et est in statu connaturali. In forma respondetur: actio positiva quae nihil tollit de his, quae antea erant, non potest dici destructio, sed debet dici productio, *distinguo*: si agitur de nova productione rei prius non existentis, *concedo*; si agitur, ut in praesenti, de re praeeistente in uno statu et eiusdem replicatione in alio diverso statu, in quo non reproducitur totum esse accidentale, quod habet in statu priori, *subdistinguo*: non potest dici destructio rei simpliciter, *concedo*; non potest dici aequivalens destructio secundum aliquod esse accidentale, formaliter ut res est replicata in secundo statu comparatione facta cum priori statu, *nego*. Ceterum, ne lis sit de verbo, non dicimus destructionem, sed dicimus cum Dionysio Alexandrino *exinanitionem* modi existendi connaturalis corpori, et vitae sensitivae ab eo pendens; atque hanc exinanitionem dicimus fieri non aliquid deponendo vel amittendo simpliciter, et quatenus est Christus in gloria Dei Patris, sed eo quod manens in suo statu glorioso, induit simul statum sacramentalem sub speciebus panis ac vini; sicut Verbum se exinanivit non deponendo divinitatem, sed assumendo humanitatem. Altera obiectio a theologo recenti, qui nostras lectiones manu scriptas viderat, promotam est pariter negando ipsum fundamentum, sicut negaverat Arriaga, licet ratione diversa. Ait hic recentior, modum existendi sacramentalem esse perfectiorem modo existendi connaturali; unde in sacramento non solum nullum locum haberet illa, quam cum Dionysio Alexandrino diximus exinanitionem, sed imo esset tibi potius nova quaedam exaltatio corporis Christi ad modum existendi nobiliorem, quam sit status eius connaturalis ad dexteram Dei Patris. Sed profecto nobis non est animus in huiusmodi rebus theologice a communi doctrina scholae veteris recedere,

quae etiam auctoritate Patrum confirmatur. Hac vero communi doctrina de modo existendi sacramentali, quam satis declaravimus, admissâ negari nulla ratione potest fundamentum explicationis sacrificii eucharistici, quam cum multis theologis defendimus. Quomodo quaeso modus existendi, vi cuius per se spectati omnes functiones vitales, quatenus a sensibus pendent, et omnes effectus sensibiles corporis glorificati in actu secundo *naturaliter* sunt impossibiles, et corporis Christi, quatenus praesentia eius a speciebus pendet, nostro arbitrio ad modum rei inanimatae connaturaliter subest; quomodo, inquam, talis modus existendi corporis in comparatione cum modo existendi connaturali eiusdem corporis in gloria potest negari esse quaedam exinanitio ipsius status connaturalis, formaliter quatenus corpus est sub speciebus alienis?

Nihilominus potest difficultas urgeri. Nam *a)* corpus Christi in Eucharistia existit per modum spirituum, ut ipsi superius declaravimus; modus autem existendi spiritalis est perfectior, quam modus corporalis. *b)* Hic modus existendi sacramentalis pro ipso corpore glorioso, multoque magis pro corpore nondum glorificato, ut erat in ultima coena, est maxime supernaturalis; ergo censendus est continere maximam perfectionem pro ipso corpore ita existente. *c)* Videmur nobis ipsis contradicere, et quod manu sinistra aedificamus, idem iterum manu dextera destruere; nonne enim in superioribus amplexi sumus sententiam, quae tenet, corpori Christi, ut est in Eucharistia, communicari etiam exercitium et actus sensuum externorum?

Respondemus ad 1um. Modus existendi corporum *spiritalis* potest intelligi dupliciter: primum *positive*, quatenus corpori tribuantur perfectiones et qualitates quaedam supernaturales, analogae perfectionibus spirituum, ad tollendas imperfectiones connaturales corpori; cuiusmodi perfectiones sunt dotes corporis glorificati, de quibus Apostolus loquitur 1. Cor. XV. 42. sqq. Hac ratione corpus Christi in gloria prae omnibus aliis corporibus *spiritalis* est, supremum exemplar resurrectionis et glorificationis per dotes *spiritalis*. Tum potest intelligi modus existendi *spiritalis* corporum *negative*, quatenus perfectiones connaturales quidem

corpori, sed quae in spiritibus repugnant (sunt enim omnes perfectiones corporeae solum perfectiones *secundum quid*), vel simpliciter vel in actu secundo tolluntur aut suspenduntur. His suppositis prior ille modus existendi *spiritalis* sine dubio est perfectior, alter est imperfectior in comparatione eum modo existendi connaturali corporibus. Tam etiam apparet, quid sit dicendum de modo existendi sacramentali. Existentia corporis Christi per modum spirituum, quatenus spectatur praesentia in multis locis; fortasse etiam quatenus consideratur solum per se et abstracte a consecrariis, modus existendi inextensus, et hoc supposito praesentia totius corporis in toto symbolo et totius in singulis partibus; haec utique prae modo existendi connaturali possunt fortasse censi perfectiones (accidentales). At vero si consideretur modus existendi inextensus cum negationibus, quae inde consequuntur quoad exercitium vitae sensitivae, et prout corpus et sanguis est in statu realis cibi et potus (verè est cibus, verè est potus; realiter manducatur et bibitur ad effectum utique spiritalem, non ad nutrimentum corporale), quae omnia iam saepe explicuimus; ita profecto modus existendi sacramentalis, in comparatione cum modo existendi connaturali in coelo, dicit pro corpore Christi, formaliter quatenus est in sacramento, quandam exinanitionem sufficientissimam (supposita institutione) ad rationem victimae.

Ad 2um. Magnum pietatis sacramentum, ut Apostolus appellat mysterium incarnationis, est fastigium omnium operum Dei supernaturalium; nihilominus de Filio Dei incarnato dicit idem Apostolus: cum in forma Dei esset... exinanivit semetipsum. Ad rem, de qua nunc agitur, opus supernaturale potest spectari tripliciter, *a)* in se quatenus est opus divinae omnipotentiae; *b)* quatenus est opus divinae sapientiae, bonitatis, misericordiae ad aliquem finem; *c)* quatenus praecise dat perfectionem subiecto, in quo fit. Primo et secundo modo sicut in incarnatione et in sacrificio cruento, ita in eius quadam velut continuatione et imitatione, in Eucharistia inquam, sunt infiniti thesauri mirabilium Dei omnipotentis, infinite sapientis et miseri-

cordis. Tertio modo in omnibus his tribus mirabilibus Dei est quaedam, licet aliter atque aliter, Filii Dei Iesu Christi exinanitio (quoad priora duo in tract. de Incarnatione, quoad Eucharistiam hic iam saepe explicata),

Ad 3um. In primis illa communicatio quoad actus vitales sensuum externorum super et praeter existendi modum sacramentalem, atque ita velut in secundo aut tertio gradu supernaturalis non tollit in corpore et sanguine Christi, quatenus est in sacramento, statum veri cibi et veri potus; hic vero status abunde sufficit ad rationem victimae, ut Patres saepissime declarant. « Non enim esset corpus sacrificii ut comederetur idoneum, si esset per modum corporis animati (ἐμψυχον); » « se ipsum immolat, cibum vitae ipse se ipsum proponens; » « in hoc mysterio immolatur, quia ibi eius corpus sumitur, eius sanguis in ora fidelium funditur; » « postquam immolatus et manducatus est (in statu sacramentali), Agnus integer manet et vivit in regno suo » (vide supra p. 307-402.). Imo in ipsis Scripturis quoad idem mysterium synonyma esse vidimus haec duo, quod corpus Christi positum est in statu cibi sub speciebus panis (« quod pro vobis frangitur »), et quod pro nobis in sacrificium offertur (« quod pro vobis datur »). Porro per illud ipsum quod dicimus, ab omnipotentia Verbi elevari corpus ad exercitium sensuum praeter et contra consequentiam connaturalem statui sacramentali, non solum non negatur, sed expressius affirmatur, modum existendi sacramentalem esse quamdam exinanitionem a *connaturalibus* functionibus vitae sensuum. Insuper quod praesentia corporis et sanguinis Christi lege constanti pendet a speciebus, et ratione specierum se permittit velut nostro arbitrio, et quod vi status sacramentalis omnes sensibiles effectus corporis ac nominatim corporis gloriosi suspenduntur, non quatenus forte nostri sensus impediuntur, sed quod revera corpus Christi ipsum constanti lege tales effectus et talia phaenomena connaturaliter exserere nequit; haec omnia maxime pertinentia ad exinanitionem sacramentalem, de qua loquimur, ibi realiter locum habent, et neque per elevationem hae consequentiae connaturales illius modi existendi ullatenus tolluntur.

Tertia difficultas esse potest, quod tota exposita exinanitio unice est in corpore et sanguine Christi, formaliter ut constituitur in statu cibi et potus; in sacrificium autem offertur totus Christus. Hanc objectionem solum ponimus ad nostrae sententiae confirmationem. Revera enim sicut id, quod vi verborum et directe efficitur praesens, est corpus et sanguis Christi, et per concomitantiam consequenter fit praesens totus Christus; ita id quod directe et per se offertur in sacrificium, est corpus et sanguis Christi, formaliter ut constituitur sub speciebus, et consequenter per concomitantiam est totus Christus. Sicut enim Christus redemptor sacrificatus est *per oblationem corporis sui* semel, et semel introivit in sancta *per proprium sanguinem* (Heb. X. 10; IX. 12.); ita quotidie se offert ministerio sacerdotum sese constituens *per corpus et sanguinem suum* in statu cibi ac potus sub speciebus panis et vini. Cui catholicae doctrinae de corpore et sanguine Domini tamquam victimae directe et per se oblatae egregie consonat nostra explicatio propriae notae et rationis sacrificii, quae formaliter est in corpore et sanguine Domini.

Quarta difficultas proponi solet, quae non tantum in nostra, sed in omni sententia explicanda est, si excipias illam singularem opinionem superius commemoratam Card. Cienfuegos, qui hanc ipsam difficultatem assumit tamquam argumentum ad suam novam explicationem essentiae sacrificii eucharistici confirmandam. Obiectio haec est: in sacrificio debet praesupponi res offerenda seu victima velut in termino *a quo*, et deinde actione sacrificata debet offerri ac induci formalis status *victimae* seu rei oblatae, qui potest dici victimae terminus *ad quem* (1). Iam si res offerenda in Eucharistia est corpus et sanguis Domini, et si iuxta nostra sententiam formalis ratio constituens victimam in termino *ad quem*, est ipsemet status sacramentalis saepe iam declaratus; res offerenda seu victima in termino *a quo* erit Christus, ut existit in coelo, quod utrumque videtur esse falsum.

(1) Ita rem etiam concipiunt illi, qui in consecratione tantummodo praeparationem victimae offerendae, in communionem vero sacerdotis formalem rationem sacrificii constitutam esse opinantur.